

Citiți lecția din manual: *Iluminism și reformism: Transilvania sub Habsburgi*, notați schița lecției pe caiete și rezolvați fișele de lucru.

Iluminism și reformism: Transilvania sub Habsburgi

1. Definiție

Școala Ardeleană = curent cultural și ideologic bazat pe Iluminism, care a susținut latinitatea, vechimea și emanciparea națională, contribuind la formarea conștiinței naționale românești.

2. Instaurarea puterii austriece în Transilvania

- 1683 - în contextul respingerii asediului otoman asupra Vienei, Austria a trecut la o politică de expansiune spre sud-estul Europei ⇒ 1687-1688 - în Transilvania, s-a instaurat regimul habsburgic;
- 1691 - prin *Diploma Leopoldină* a fost precizat noul statut politic al Transilvaniei: stăpânirea otomană a fost înlocuită de suzeranitatea austriacă; s-a menținut autonomia Dietei (instituția reprezentativă provincială) și vechile legi; s-au păstrat privilegiile maghiarilor, sașilor și secuilor;
- 1692-1698 - cu scopul consolidării stăpânirii habsburgice în Transilvania, s-a trecut la organizarea Bisericii Greco-Catolice (Unite cu Roma), prin atragerea unei părți a românilor ortodocși la catolicism (s-a promis clerului ortodox scutiri și privilegii);
- concesiile făcute de autoritățile habsburgice clerului ortodox: acceptarea supremației Papei de la Roma, trei modificări dogmatice, iar ritualul și calendarul au rămas cele ale Bisericii Ortodoxe;
- consecințele apariției confesiunii Unite cu Roma: ruptură religioasă între românii ortodocși și cei greco-catolici, aceștia din urmă au devenit exponenții mișcării de emancipare națională a românilor transilvăneni, conduși de episcopul Ioan Inochentie Micu-Klein (1692-1768);
- 1744 - Ioan Inochentie Micu-Klein a redactat memoriul *Supplex Libellus* (din limba latină: „*Petiția*”), un document ce a cuprins argumente de ordin natural și istoric, baza cererii de acordare a drepturilor românilor din Transilvania ⇒ exilul episcopului greco-catolic la Roma.

3. Reformele austriece și răscoala din 1784-1785

- 1740-1790 - domniile liderilor austriece Maria Tereza (1740-1780) și Iosif al II-lea (1780-1790) au fost marcate de reforme ce au vizat sistemul social, cultural, administrativ și religios: a fost înființată Mitropolia Ortodoxă Română (1759); a fost emis actul *Ratio Educationis* prin care a fost reorganizat învățământul și lărgit accesul românilor la educație (1777);
- 1784-1785 - agravarea obligațiilor țărănimii aservite față de nobili și nemulțumirea stârnită de neaplicarea reformelor imperiale în Transilvania, au dus la izbucnirea unei mari răscoale țărănești;
- 1784 - în Munții Apuseni, a izbucnit o răscoală condusă de Horea (Vasile Ursu Nicola), Cloșca (Ion Oargă) și Crișan (Marcu Giurgiu);
- 28 octombrie 1784 - la Deva, Horea a declanșat răscoala, prin atacul cetății omonime;
- 7 decembrie 1784 - la Mihăileni, răscoalați au fost înfrânți în mod decisiv;
- 28 februarie 1785 - la Alba Iulia, Horea și Cloșca au fost executați, iar Crișan s-a sinucis.

4. Școala Ardeleană

- secolul al XVIII-lea - mișcarea românească transilvăneană a fost reprezentată de Școala Ardeleană și membri acesteia: Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior și Ioan Budai-Deleanu;
- 1791-1792 - a fost redactat cel mai important program politic al românilor transilvăneni, *Supplex Libellus Valachorum Transsilvaniae* (din limba latină: „*Petiția poporului român din Transilvania*”), ce a revendicat respectarea drepturilor naționale, înlăturarea denumirii de „*națiune tolerată*” pentru români și egalitatea în drepturi cu celelalte populații ale provinciei.

Pentru o mai bună înțelegere a subiectului studiat vizionați următoarele videoclipuri:

<https://www.youtube.com/watch?v=smNCSzDQfT4>

<https://www.youtube.com/watch?v=RrcHVsth-78>

Fișă de lucru: Iluminism și reformism: Transilvania sub Habsburgi

Citiți cu atenție textele de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

A. „Întărim credincioaselor Stări ale Ungariei, precum și tuturor Stărilor Transilvaniei, toate daniile, privilegiile, diplomele, titlurile, slujbele, demnitățile, dijmele și, în sfârșit, orice binefaceri și daruri, fie persoanelor, fie cetăților, obștilor și grupurilor, fie unei biserici închinată oricăreia dintre religiile libere, unei parohii sau școli, atât în Transilvania, cât și în părțile Ungariei, în secuime și la Debrețin. În toate cele trebuincioase, fie într-ale politicii, fie ale justiției, fie într-ale economiei, ne vom folosi de localnici transilvăneni, adică unguri, secuii sau sași fără nicio legătură cu religia lor.”

(Diploma Leopoldină)

B. „Comitatele, scaunele, districtele și comunitățile orășenești, în care valachii întrec în număr celelalte națiuni să-și aibă numirea și de la valachi; acele însă în care celelalte națiuni covârșesc cu numărul să și-o aibă de la acestea sau să poarte nume mixt, unguresc-valachic, săsesc-valachic și să se declare că toți locuitorii Principatului, fără vreo deosebire de națiune sau religie, trebuie să se folosească și să se bucure, după starea și condiția fiecăruia, de aceleași libertăți și beneficii și să se poarte aceleași sarcini pe măsura puterii lor.”

(Supplex Libellus Valachorum Transsilvaniae)

1. Menționați, pe baza sursei A, fragmentul care se referă la stările privilegiate ale Transilvaniei, recunoscute prin *Diploma Leopoldină*.

2. Enumerați, pe baza sursei B, unitățile administrative ale Transilvaniei și menționați cel puțin o caracteristică a fiecăreia dintre acestea.

3. Precizați trei revendicări enunțate în sursa B.

BIBLIOGRAFIE:

1. Dumitrescu, Doru, Manea, Mihai, *Mic dicționar enciclopedic de termeni istorici*, Editura Meronia, București, 2008.
2. Soare, Aurel Constantin, Cojocaru, Daniela Ana, Grozav, Gabriel, Pavelescu, Alina, *Istorie: Manual pentru clasa a VIII-a*, Editura Art Klett, București, 2020.
3. Stoica, Stan (coordonator), Băluțoiu, Valentin, Becheru, Dragoș Sebastian, Bilcea, Valentina, Bondar, Ancuța, Grecu, Maria, *Istorie: Manual pentru clasa a VIII-a*, Editura CD Press, București, 2020.
4. Gheorghe, Maria Mariana, Săvuță, Irina Ema, *Istorie: Manual pentru clasa a VIII-a*, Editura Litera, București, 2020.
5. Bărbulescu, Mihai, Deletant, Dennis, Hitchins, Keith, Papacostea, Șerban, Teodor, Pompiliu, *Istoria României*, Editura Corint Educațional, București, 2014.
6. Giurescu, Constantin C., *Istoria Românilor*, Editura ALL, București, 2019.
7. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2008.
8. Bulei, Ion, *O istorie ilustrată a românilor*, Editura Litera, București, 2018.
9. Djuvara, Neagu, *O scurtă istorie ilustrată a românilor*, Editura Humanitas, 2013.
10. Pop, Ioan-Aurel, *Scurtă istorie a românilor*, Editura Litera, București, 2019.
11. Hitchins, Keith, *Scurtă istorie a României*, Editura Polirom, Iași, 2015.
12. Pop, Ioan-Aurel, Bolovan, Ioan, *Istoria Transilvaniei*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2016.

